

16 augusti 2023

Till:

Socialnämnden
Barn- och utbildningsnämnden
Kultur- och fritidsnämnden

För kännedom

Kommunfullmäktige

Granskning av förebyggande arbete för barn och unga

Kommunens revisorer har i samarbete med Deloitte AB genomfört en granskning av det förebyggande arbetet för barn och unga. Syftet med granskningen var att bedöma om socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden bedriver ett ändamålsenligt förebyggande arbete för barn och unga som riskerar att fara illa och därmed aktualiseras inom socialtjänsten.

I samband med granskningen har en rapport upprättats. I rapportens sammanfattning finns iakttagelser och rekommendationer. Vår granskning bifogas detta brev.

Vi önskar få del av socialnämndens, barn- och utbildningsnämndens och kultur- och fritidsnämndens synpunkter på rapportens iakttagelser och rekommendationer samt hur nämnderna avser att hantera rekommendationerna (de delar som ligger inom respektive nämnds ansvarsområde) senast den 13 oktober 2023.

För kommunens revisorer

Ingrid Schwanborg
.....
Ingrid Schwanborg, ordf. kommunrevisionen

Förebyggande arbete för barn och unga

Falköpings kommun
Augusti 2023

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	4
2. Granskningsresultat	8
Bilagor	24

Sammanfattning

Deloitte AB har av de förtroendevalda revisorerna i Falköpings kommun fått uppdraget att genomföra en granskning avseende kommunens förebyggande arbete för barn och unga som riskerar att aktualiseras inom socialtjänsten.

Revisionsfråga

Bedriver kommunen ett ändamålsenligt förebyggande arbete kring barn och unga som riskerar att fara illa och därmed aktualiseras inom socialtjänsten?

Svar på revisionsfråga

Vår sammanfattande bedömning är att kommunen (socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden) till stor del bedriver ett ändamålsenligt förebyggande arbete kring barn och unga som riskerar att fara illa och därmed aktualiseras inom socialtjänsten.

Iakttagelser

- Mellan åren 2015–2022 ökade kostnaden (kronor/invånare) för barn- och ungdomsverksamheten (BoU) i Falköping med ca 80%. Under samma period ökade kostnaderna i riket med 43%, i liknande kommuner med 57% och i Skaraborg med 50%. År 2022 låg Falköping bland de 30% av Sveriges kommuner som redovisat högst kostnad för BoU räknat i (kr/inv).
- Budgeten för BoU (barn och unga) har varit relativt oförändrad under de tre senaste åren, mellan 32,7–33,8 mnkr. Samtidigt har den totala kostnaden ökat från 37,8 mnkr till 55 mnkr och därmed även budgetavvikelsen, från -15% år 2020 till drygt -60% år 2021 och 2022.

- Enligt officiella uppgifter var kostnaden för både individuellt behovsprövade och övriga öppna insatser lägre i Falköping än i riket, liknande kommuner och Skaraborg. Skillnaden gäller framför allt "övriga öppna insatser".
- Antalet placeringar av barn och unga i Falköping har ökat kraftigt, från 50 till 79, de senaste fem åren. Den största ökningen skedde mellan 2021 och 2022, från 60 till 79, vilket är en ökning med 32%.
- De mest kostsamma placeringarna i Falköping under 2022 var HVB SoL samt HVB LVU som kostade i genomsnitt 2,7 mnkr resp. 2,4 mnkr per placering och år.
- Falköpings kommun saknar en kommunövergripande strategi för förebyggande arbete kring barn och unga.
- Ansvarsfördelningen för det förebyggande arbetet med barn och unga mellan berörda nämnder är otydlig. Däremot är ansvarsfördelningen inom respektive nämnd i huvudsak tydlig.
- Det finns relativt goda och väldokumenterade strukturer för samverkansarbete kring det förebyggande arbetet på tjänstemannanivå. Däremot saknas samverkansformer på politisk nivå.
- Falköpings kommun erbjuder ett stort antal förebyggande insatser. Insatserna börjar i förskolan och sträcker sig till elever i högstadiet. Dock saknas en tydlig processägare som ansvarar för och koordinerar arbetet.
- Huvuddelen av arbetet kring barn och unga sker i projektform och inte som en integrerad del av ordinarie verksamhet.

Förebyggande arbete för barn och unga

- Det förebyggande arbetet följs inte upp och utvärderas på ett strukturerat och systematiskt sätt. Detta medför svårigheter att bedöma huruvida insatserna är ändamålsenliga och uppnår önskade effekter.
- Återrapportering av det förebyggande arbetet kring barn och unga till respektive nämnd sker i liten skala. I sällsynta fall agerar nämnden (fattar beslut/ger uppdrag) med anledning av den erhållna informationen.
- utveckla uppföljning och utvärdering av det förebyggande arbetet kring barn och unga, på nämnds- och förvaltningsnivå.

Rekommendationer

Vi rekommenderar socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden att:

- föreslå kommunfullmäktige att besluta om en övergripande strategi för kommunens arbete med förebyggande arbete kring barn och unga.
- utifrån den fastställda strategin, klargöra respektive nämnds roll och ansvarsområden samt utforma metoder för att stärka samarbete, koordination och gemensamt agerande inom kommunens förebyggande arbete för barn och unga.
- utvärdera och se över det totala utbudet av förebyggande åtgärder/insatser som tillhandahålls i dagsläget i förhållande till den fastställda målsättningen och strategin.
- överväga att integrera en större del av det förebyggande arbetet i den ordinarie verksamheten och därmed minska behovet av projektbaserat arbete.
- säkerställa att de resurser som tilldelas barn- och ungdomsverksamheten överensstämmer med de faktiska behoven och de fastlagda målen för det förebyggande arbetet kring barn och unga.

Jönköping den 2023-08-16

DELOITTE AB

Revsul Dedic
Projektledare

Ghenoa Abbas
Verksamhetskonsult

1. Inledning

Bakgrund

Enligt Socialstyrelsen ökade orosanmälningar gällande barn som far illa med fem procent under coronapandemin i 56 undersökta kommuner. Andelen som varit placerade någon gång under uppväxten låg länge stabil, runt 4 procent av befolkningen, men har under senare år stigit till runt 5 procent av befolkningen till följd av att tonårsplaceringarna ökat.

Falköping följer trenden och en betydande ökning av barnplaceringar har skett bara senaste året. Under de senaste åren har stora volymökningar inom barn och unga skett från i snitt 50 placerade barn och unga 2019 till 79 för hela 2022. Dessa var placerade antingen i egna familjehem eller externa placeringar (boenden under perioden. Andelen placeringar i egna familjehem har minskat och därmed antalet externa placeringar med höga dygnskostnader har ökat. Prognosen för de närmsta åren visar på ytterligare volymökningar inom barn och unga.

Enligt Socialstyrelsen finns tydliga samband mellan att vara placerad och ha sämre studieresultat jämfört med barn som inte är placerade. Många barn som är placerade får inte fullständiga betyg när de går ur grundskolan. Därmed har placerade barn generellt sämre förutsättningar till ett gott och självständigt liv.

De förtroendevalda revisorerna i Falköpings kommun har med hänsyn till ovanstående bedömt det angeläget att genomföra en granskning av kommunens uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga som riskerar att fara illa och därmed aktualiseras inom socialtjänsten.

Syfte och avgränsning

Granskningen avgränsas till socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden. Granskningen avser i första hand nämndernas arbete med uppsökande och förebyggande insatser för barn- och unga.

Revisionsfråga

Bedriver kommunen ett ändamålsenligt förebyggande arbete kring barn och unga som riskerar att fara illa och därmed aktualiseras inom socialtjänsten?

Underliggande frågeställningar

- Ligger Falköpings kommun i linje med riket och jämförbara kommuner när det gäller omfattning (volym och kostnad) av barn och ungdomsverksamhet?
- Har nämnderna säkerställt att det finns en gemensam strategi och tydliga mål för det förebyggande arbetet kring barn och unga? Är respektive nämnds uppdrag och mål avseende det förebyggande arbetet för barn och unga tydligt?
- Är ansvarsfördelningen avseende barn och unga (inkl. förebyggande arbetet) tydlig och känd bland berörda nämnder?
- Är strukturer och rutiner för samverkan mellan berörda nämnder och externa aktörer avseende barn och unga tydliga och kända? Vilka samverkansformer finns?
- Har nämnderna säkerställt att det finns ändamålsenliga metoder och arbetssätt för uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga som riskerar att fara illa? Vilka åtgärder/insatser erbjuds och genomförs?

- Sker en strukturerad och systematisk uppföljning och utvärdering av planeringen och genomförandet av det uppsökande och förebyggande arbetet samt effekterna av genomfört arbete?
- Sker tillfredställande återrapportering till berörda nämnder gällande uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga? Tillses nämnderna att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av det förebyggande arbetet?

Metod och granskningsinriktning

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier, statistiska analyser samt genom intervjuer med följande befattningshavare: Berörda nämnders presidium, förvaltningschef, verksamhetschef samt enhetschefer och medarbetare inom socialförvaltningen.

Granskningen har delats in i följande faser:

- Planering och genomförande av intervjuer.
- Insamling av övriga fakta och underlag.
- Genomgång, sammanställning och analys av insamlat material. Vid behov komplettering med mer material.
- Framtagning av viktiga iakttagelser och rekommendationer samt svar på revisionsfråga.
- Rapportskrivning inkl. sakavstämning.
- Presentation av granskning till revisorer.
- Godkänd rapport skickas till berörda nämnder och revisorer.

Revisionskriterier

Kommunallag, (2017:725 6 kap)

Nämnderna ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt, samt de föreskrifter som gäller för

verksamheten. Nämnderna ska även se till att arbetet med intern kontroll är tillräckligt och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.

Socialtjänstlag

3 kap. 3a - Vissa uppgifter inom socialtjänstlagen

Socialnämnden har ansvar för att etablera rutiner som förebygger, upptäcker och hanterar risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet för barn och unga. Socialnämnden ska utse handläggare som har avlagt svensk socionomexamen eller annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan för att utföra uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga, vilka inkluderar:

- bedömning av om utredning ska inledas,
- utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder, samt
- uppföljning av beslutade insatser.

Socialnämnden bär ansvaret för att handläggare som självständigt utför arbetsuppgifter som avses ovan, har tillräcklig erfarenhet för uppgiften. Lag (2016:147).

5 kap. 1-1a § Särskilda bestämmelser för barn och unga

Socialnämnden ska:

- arbeta för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden,
- främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga i nära samarbete med hemmen,
- utföra uppsökande verksamhet och förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa,
- proaktivt motarbeta missbruk bland barn och unga av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
- proaktivt motarbeta missbruk av spel om pengar bland barn och unga,

Förebyggande arbete för barn och unga

- verka för att barn och unga inte vistas i skadliga miljöer i samarbete med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs,
- följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling med särskild uppmärksamhet,
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,
- i sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts, samt,
- i sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört eller sedan verkställighet av sluten ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård upphört.

Lag (2017:809). Socialnämnden ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa, samverka med samhällsorgan, organisationer och andra berörda parter. Angående utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 15 kap. denna lag och av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd. Lag (2009:496).

Skollagen (2010:800) - 29 kap. 13 § Samverkan och anmälan till socialnämnden

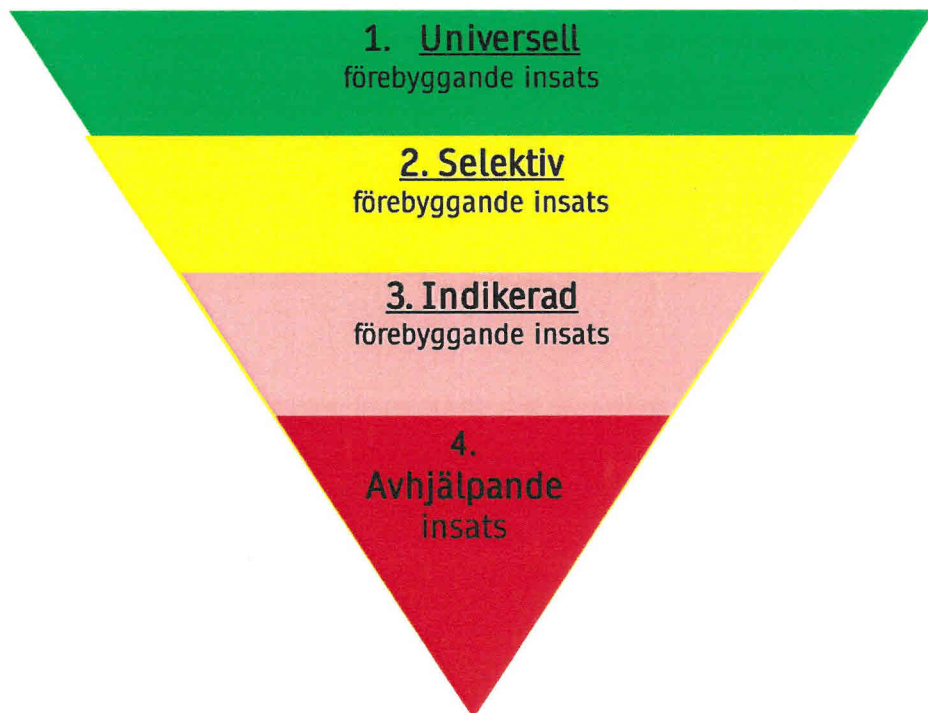
Huvudmannen för verksamhet som avses i denna lag och den som är anställd i sådan verksamhet, ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs.

I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 14 § och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Definition av förebyggande insatser

Definitionen av 'Förebyggande åtgärder för barn och ungdomar' kan skifta beroende på kontext. Generellt sett är syftet med sådana insatser att hindra eller minska riskerna för ohälsa, destruktiva beteenden eller livsproblem. Det finns flera sätt att definiera och kategorisera förebyggande åtgärder.

I denna granskning kommer vi att använda begreppen universell (även kallad primärförebyggande), selektiv (eller sekundärförebyggande) och indikerad (eller tertiärförebyggande) förebyggande insats.

Med **universella** (primärförebyggande) **insatser** menas insatser som riktar sig till alla i en population, utan någon gemensam riskfaktor. Dessa syftar till att förhindra problem innan de uppstår, att förhindra att problem uppstår från första början, bland annat genom att främja sunda beteenden och miljöer och förebygga riskfaktorer.

Selektiva (sekundärförebyggande) **insatser** riktar sig till individer eller grupper utifrån någon gemensam riskfaktor, dvs. de som visar tidiga tecken på problem eller riskbeteenden. Selektiva insatser syftar till att tidigt upptäcka och hantera problemen för att förhindra att de eskalerar.

Indikerade (tertiärförebyggande) **insatser** riktas till personer som har uppmärksammat problem eller redan har utvecklat ett allvarligt problem.

Syftet med dessa insatser är att hantera befintliga problem, minimera skadan och förhindra återfall eller ytterligare komplikationer.

Socialtjänstens insatser indelas i huvudfunktioner:

- **Strukturinriktade insatser** syftar till en god samhällsmiljö och inkluderar bland annat samhällsplanering.
- **Allmänt inriktade insatser** är generella sociala insatser för grupper som barn, funktionshindrade, missbrukare, äldre.
- **Individuellt inriktade insatser** anpassas till den enskildes behov, som ekonomisk hjälp, rådgivning etc.

Insatser på samhällsnivå syftar till en god samhällsmiljö och involverar samhällsplanering. Insatser på gruppnivå riktar sig till riskgrupper och kan inkludera rådgivning och gruppverksamheter. Insatser på individnivå är utformade för specifika individers behov, som tidiga insatser för barn med problem eller återfallsprevention för brottslingar.

Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring har skett genom Deloitte's interna kvalitetssäkringssystem. Rapporten har även kvalitetssäkrats av de intervjuade personerna.

2. Granskningsresultat

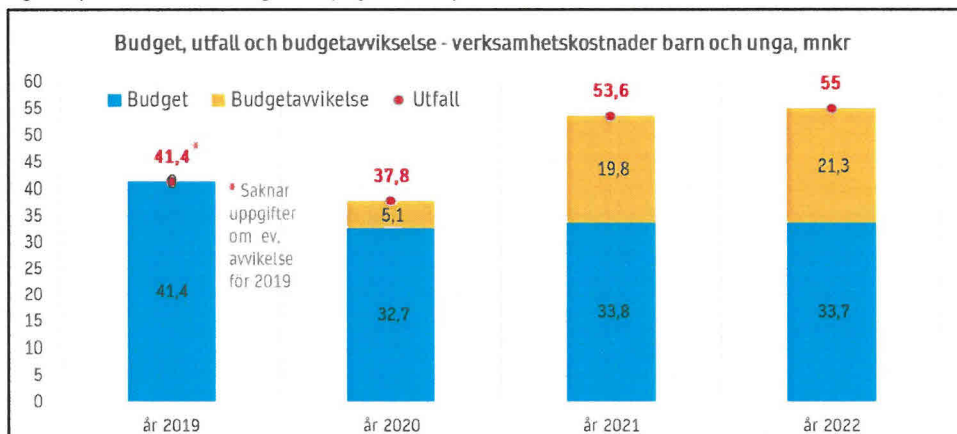
Utifrån genomförda intervjuer och granskat material har en övergripande beskrivning av kommunens förebyggande arbete kring barn och unga i Falköpings kommun gjorts nedan. De iakttagelser som framkommit till följd av undersökningen och dokumentstudier redogörs under respektive frågeställning.

2.1 Ligger Falköpings kommun i linje med riket och jämförbara kommuner när det gäller omfattning (volym och kostnad) av barn och ungdomsverksamhet?

Barn- och ungdomsverksamhet i Falköpings kommun

Figur 1 visar BoU:s budget, utfall och avvikelser i Falköpings kommun mellan 2019 och 2022. De totala kostnaderna har ökat från 37,8 till 55 mnkr mellan 2020 och 2022, medan den tilldelade budgeten för BoU har förblivit på samma nivå. Detta har resulterat i en ökning av negativ budgetavvikelse, från 15% år 2020 till över 60% år 2021 och år 2022. Ytterligare insatser som genomförts är riktade ungdomsinsatser (se Tabell 1), vilka har årligen genererat ett litet överskott (mindre än 0,5 mnkr).

Figur 1: (Källa: Socialförvaltning i Falköpings kommun)

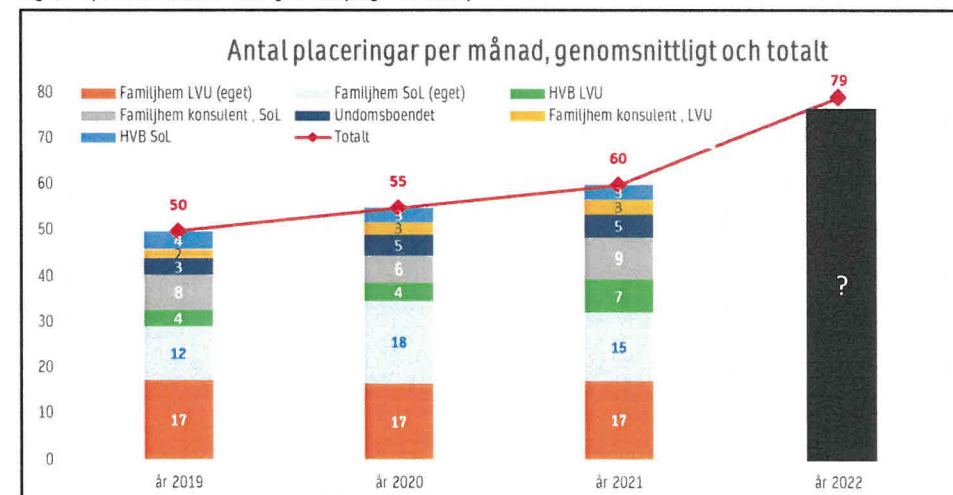

Tabell 1 (Källa: Socialförvaltningen i Falköpings kommun)

	år 2019	år 2020	år 2021	år 2022
Insatser riktade mot ungdomar	9,2	9,2	9,7	12,4

Figur 2 visar att antalet placeringar av barn och unga i Falköpings kommun har ökat 2019–2022.

Figur 2: (Källa: Socialförvaltning i Falköpings kommun)

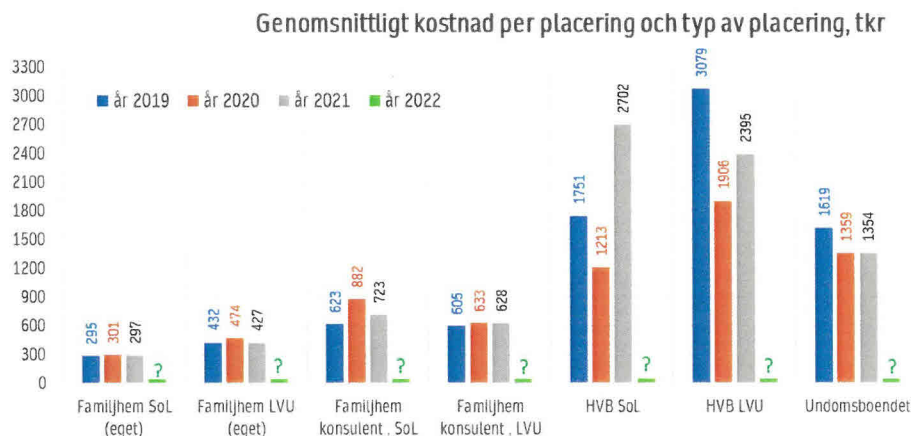

Förebyggande arbete för barn och unga

Antal placeringar i familjehem LVU (egen) har varit konstanta, medan de ökat i familjehem SoL (egen), HVB LVU, familjehem med konsulent, SoL och ungdomsverksamhet.

Kostnaderna för olika placeringar har varierat. Priset för familjehem SoL (egen) och familjehem med konsulent (LVU) har varit på samma nivå 2019–2021, medan kostnaden för HVB (SoL) och HVB (LVU) ökade 2021 jämfört med 2020 (Figur 3). Data för 2022 saknas.

Figur 3: (Källa: Socialförvaltning i Falköpings kommun)

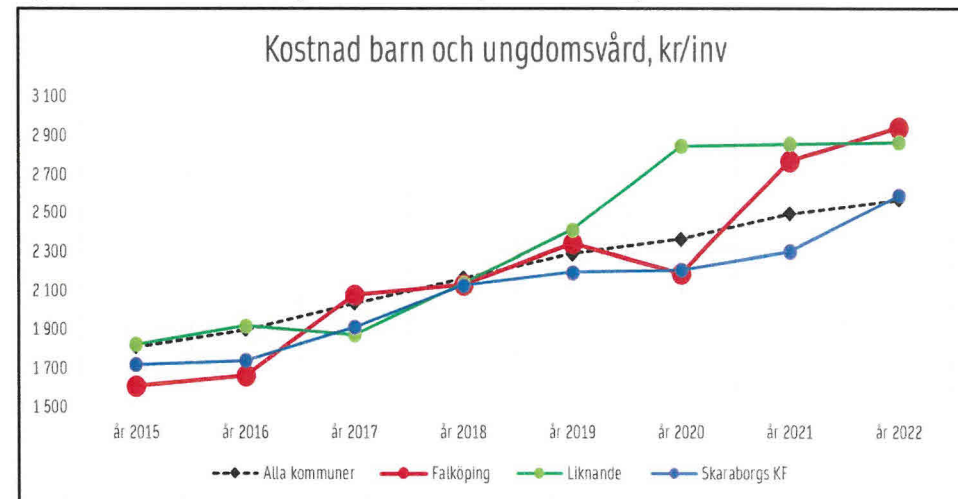
Jämförelser med riket och utvalda kommuner

Total kostnad per invånare

Vi har jämfört kostnader och statistik för barn- och ungdomsverksamhet mellan Falköpings kommun (nedan kallad 'Falköping'), genomsnittskommunen i Sverige (nedan kallad 'riket'), liknande kommuner (nedan kallad 'liknande') samt kommuner som ingår i Skaraborgs kommunalförbund (nedan kallad 'Skaraborg').

Figur 4 visar att den totala kostnaden per invånare för barn och unga har ökat för samtliga jämförda kommuner mellan 2015 och 2022. Ökningen har dock varit störst i Falköping.

Figur 4: Kostnad barn och ungdomsvård, kr/inv. (Källa: Kolada.se)

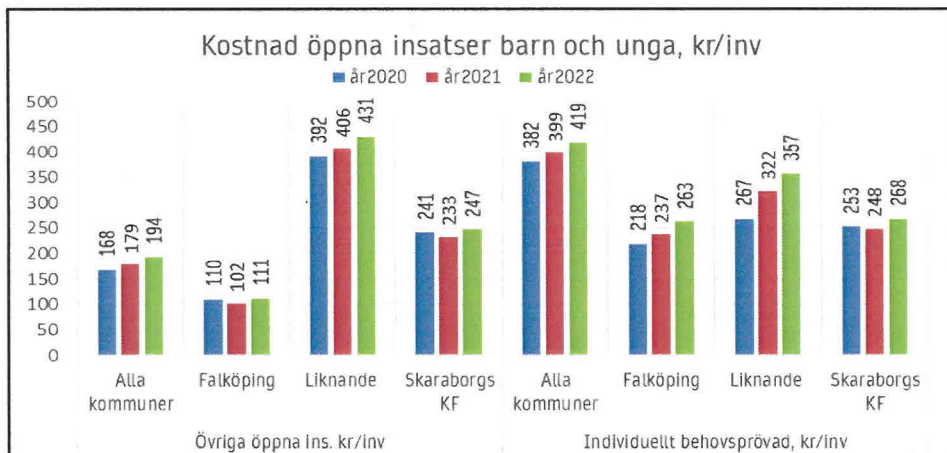
Öppna insatser för barn och unga

Med "Öppna insatser för barn och unga" avses förebyggande stöd till barn, ungdomar och deras familjer som inte omfattas av tvång eller institutionell vård. Det kan innebära stödaktiviteter, rådgivning och fritidsaktiviteter för barn, ungdomar och deras familjer. Insatserna kan vara antingen individuellt behovsprövade eller övriga öppna insatser.

Figur 5 visar att kostnaderna för båda insatsformerna var lägre i Falköping än i riket, i liknande och i Skaraborg. Denna skillnad är mest påtaglig för "övriga öppna insatser", som kostade 110 kr/invånare i Falköping jämfört med 431 kr/invånare i liknande och 1 247 kr/invånare i Skaraborg.

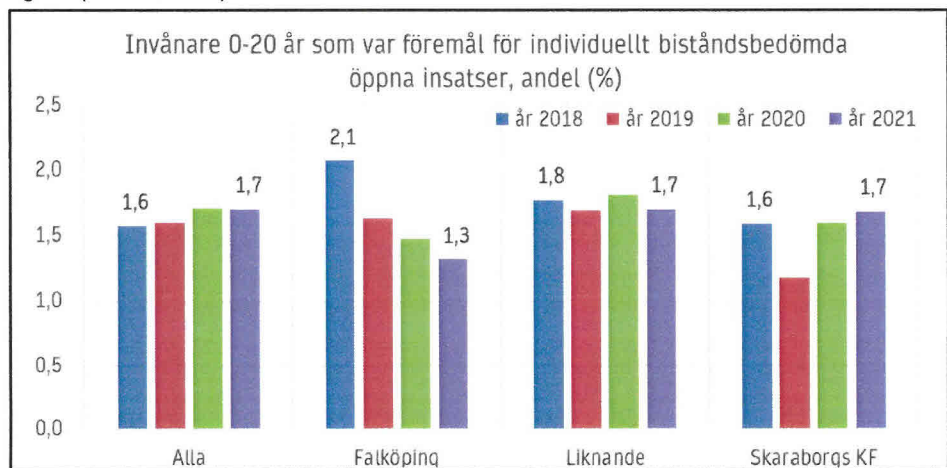
Även för individuellt behovsprövade insatser var kostnaderna i Falköping lägre.

Figur 5: Kostnad öppna insatser barn och unga, kr/inv. (Källa: Kolada.se)

Enligt officiella uppgifter hade Falköping år 2018 en betydligt högre andel invånare i åldern 0–20 år som varit föremål för individuellt biståndsbedömda öppna insatser än riket, liknande och Skaraborg, se figur 6.

Figur 6: (Källa: Kolada.se)

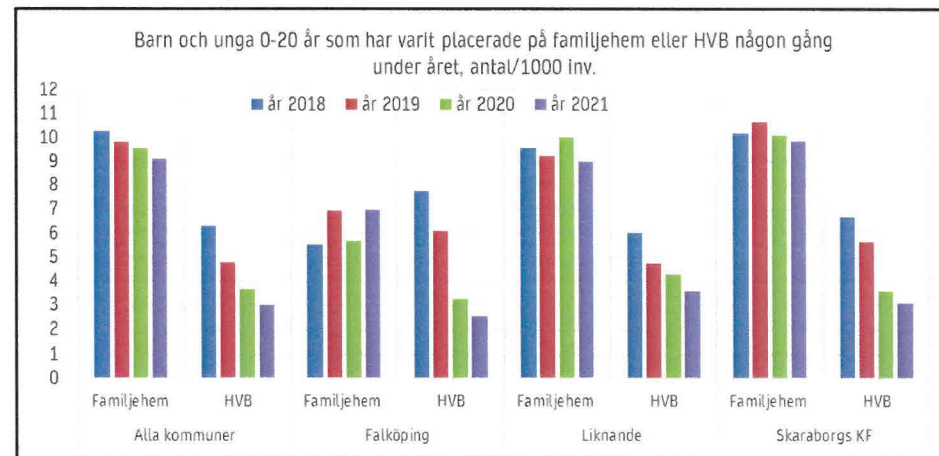
Därefter har andelen i Falköping minskat årligen samtidigt som andelen i jämförda kommuner, antingen har ökat eller legat på samma nivå. Detta ledde till

att år 2021 hade Falköping en betydligt lägre andel invånare i åldern 0–20 år som varit föremål för individuellt biståndsbedömda öppna insatser jämfört med de jämförda kommunerna.

Utveckling av antal placeringar och kostnad per placering

Figur 7 visar att Falköping hade färre barn och ungdomar (0–20 år) placerade på familjehem eller HVB någon gång under året (uttryckt i antal per 1000 invånare) jämfört med riket, liknande och Skaraborg år 2020–2021 (uppgifter för 2022 saknas). Noterbart är att antal placeringar på HVB i Falköping minskade kraftigt år 2020 jämfört med 2018/2019.

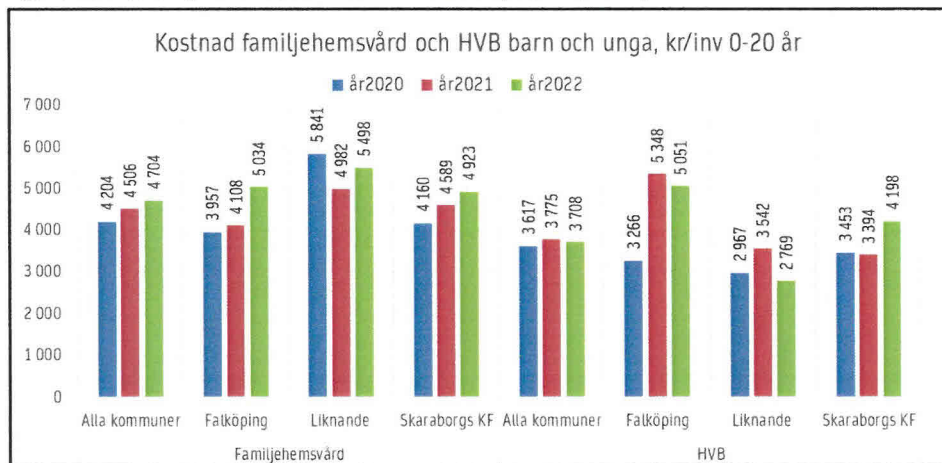
Figur 7: (Källa: Kolada.se)

Kostnaden för familjehemsvård ökade betydligt i Falköping under 2022 (se Figur 8), men var ändå lägre än i liknande kommuner dock högre än i riket.

Kostnaden för HVB ökade kraftigt i Falköping år 2021 jämfört med 2020, för att därefter minska något under 2022. Men den var fortfarande högre än riket, liknande kommuner och Skaraborg.

Figur 8: Kostnad familjehemsvård och HVB kr/inv. 0–20 år. (Källa: Kolada.se)

Övriga iakttagelser

Vi har utfört en översiktlig genomgång av nyckeltal som berör barn- och ungdomsverksamheten i Falköping och jämförda kommuner. Här nedan presenteras är en kort sammanfattning:

Antalet invånare 0–20 år av totalbefolkningen i Falköping har legat på samma nivå mellan 2018–2022 (drygt 26%). Andelen i riket är ca 24%, i Skaraborg ca 23% och i liknande ca 25%.

Andelen utrikes födda 0–19 år i Falköping har minskat från 13,8% år 2019 till 11,4% år 2022. Det är ca 1 procentenhet högre än i riket och 2,2 procentenheter högre än i Skaraborg, dock ca 1,5 procentenheter lägre än i liknande.

Andelen invånare 0–19 år i Falköping som lever i ekonomiskt utsatta hushåll har minskat mellan 2019 och 2021. Jämfört med riket, liknande kommuner och Skaraborg lever en större andel av invånarna 0–19 år i Falköping i ekonomiskt utsatta hushåll, framför allt jämfört med riket och Skaraborg.

Andelen invånare 0–19 år i Falköping vars föräldrar, som högsta utbildningsnivå, har grundskoleutbildning minskat mellan 2019 och 2022, men var fortfarande högre än i riket, i liknande kommuner och i Skaraborg.

Ginikoefficienten, som visar ojämlikheten i inkomstfördelningen (inkomstspridningen) inom kommunen, är högre i Falköping jämfört med riket, liknande och Skaraborg och har ökat sedan 2018.

Andel elever i Falköping som har avslutat ett treårigt gymnasium är lägre i Falköping än i riket, liknande och Skaraborg. Andelen har minskat årligen sedan 2018.

Andelen elever i Falköping som har fullföljt grundskolan var lägre i Falköping än i riket, i liknande kommuner och i Skaraborg. Andelen har minskat årligen sedan 2018.

Andelen 15–16-åringar i Falköping som har fått läkemedelsföreskrivning av psykofarmaka har ökat årligen sedan 2018. Psykofarmaka-föreskrivningen var högre i Falköping än riket och Skaraborg, men i linje med liknande kommuner.

Bedömning och kommentarer

Vår sammanlagda bedömning är att Falköpings kommun inte ligger i linje med jämförbara kommuner när det gäller volym och kostnad för barn- och ungdomsverksamhet (BoU).

Från 2015 till 2022 steg BoU-kostnaden per invånare i Falköping med 80%. Detta är högre än genomsnittet i Sverige (med 43%), liknande kommuner (med 57%) och Skaraborg (med 50%). 2022 var Falköping bland de 30% kommuner med högst BoU-kostnad per invånare.

Vi noterar att Falköping under 2021–2022 redovisat högre kostnader för barn- och ungdomsverksamhet (kronor/invånare) jämfört med riket, liknande kommuner och Skaraborg. Enligt officiella uppgifter har Falköping under samma period redovisat en lägre andel invånare 0–20 år som varit föremål för individuellt

biståndsbedömda öppna insatser och ett lägre antal barn och ungdomar 0–20 år som varit placerade på familjehem eller HVB någon gång under året (antal/1000 inv.).

Ovanstående indikerar att den högre kostnaden i Falköping troligtvis beror på att Falköping har en högre kostnad per individ. Det kan finnas många förklaringar till detta, bland annat kan Falköping skilja sig när det gäller lokala utmaningar, befolkningssammansättning, kostnadsstrukturer och beroendet av externa leverantörer.

De mest kostsamma placeringarna i Falköping under 2022 var HVB SoL samt HVB LVU som kostade i genomsnitt 2,7 mnkr resp. 2,4 mnkr per placering och år. Det är framför allt kostnader för HVB SoL som ökat kraftigt år 2021 jämfört med 2020 (drygt 1,5 mnkr).

Av socialförvaltningens uppgifter framgår att antalet placeringar i Falköping har ökat under de senaste åren, från 50 under 2019 till 79 för år 2022. Det kan finnas flera faktorer som bidragit till ökningen av placeringar i Falköping, såsom befolkningsökning, socioekonomiska faktorer, ändring av kommunens riktlinjer, ökad medvetenhet och ökad rapporteringsbenägenhet. Det krävs mer analys för att kunna peka ut den/de faktiska orsaken/orsakerna till ökningen av placeringar i Falköping.

Vi har översiktligt tittat på utvecklingen av några utvalda nyckeltal för Falköping som kan ha beröring på barn- och ungdomsverksamhet i en kommun. Dessa är; andelen invånare i åldrarna 0–20 år, andelen 15–16-åringar med läkemedelsförskrivning av psykofarmaka, andelen invånare i åldrarna 0–19 år med föräldrar som har högst grundskoleutbildning, andelen ungdomar som har avslutat gymnasiet, andelen unga som har fullföljt grundskolan, Andel invånare 0–19 år som lever i ekonomiskt utsatta hushåll samt inkomstfördelningen mellan invånarna i kommunen. Vår genomgång visar att under de senaste åren har:

- andel unga som har avslutat en gymnasieutbildning minskat.

- andel unga som har fullföljt grundskolan minskat.
- andel barn/unga med läkemedelsförskrivning av psykofarmaka ökat.
- andel invånare i åldrarna 0–20 år varit oförändrad.
- andel barn/unga vars föräldrar har högst grundskoleutbildning minskat.
- andel invånare 0–19 år som lever i ekonomiskt utsatta hushåll har minskat.
- ojämlikhet i inkomstfördelningen ökat.

Förändringar för samtliga nyckeltal är mätbara men inte tillräckligt stora för att de direkt ska kunna förklara ökningen av placeringar. Ovanstående indikerar ändå att det kan finnas en korrelation mellan utvecklingen av ett eller flera av de studerade nyckeltalen och placeringarna. Detta betyder dock inte att det faktiskt finns ett orsak-verkan samband. Mer analys krävs.

Vi noterar att Falköping har redovisat lägre kostnader för öppna insatser, både för insatser som kräver beslut och insatser som inte kräver beslut, under åren 2020–2022 jämfört med riket, jämförbara kommuner och Skaraborg. Huruvida detta beror på att Falköping satsar eller arbetar mindre med öppna insatser går dock inte att avgöra utan mer underlag. Skillnaden kan även bero på hur de jämförda kommunerna fördelar och redovisar kostnader för öppna insatser.

Det kan finnas en korrelation mellan hur mycket en kommun satsar på öppna insatser och de totala kostnaderna för barn- och ungdomsvård. Genom att investera i förebyggande och stödjande insatser, kan kommuner potentiellt minska behovet av dyrare, mer intensiva ingripanden som tvångsvård. Dock kräver denna typ av korrelation omfattande undersökning för att verifiera, och det kan vara svårt att isolera effekten av öppna insatser från andra faktorer (socioekonomiska förhållanden, tillgången till andra tjänster och resurser, samt individuella och familjemässiga faktorer) som påverkar barn och ungdomars välfärd och kostnaden för barn- och ungdomsvården.

Vi noterar även att andel invånare 0–20 år som varit föremål för individuellt biståndsbedömda öppna insatser i Falköpings kommun minskade kraftigt mellan 2018 och 2021. Om minskningen beror på att fler barn och unga blev föremål för

"övriga öppna insatser" så att behovet av individuellt biståndsbedömda insatser minskade eller att det totala behovet av öppna insatser minskade går inte att säga med det underlag vi tagit del av.

Vi noterar att budgeten för barn- och ungdomsverksamheten har legat på samma nivå under de senaste tre åren, samtidigt som verksamheten redovisat en betydligt högre kostnad. Vi har inte tillräckligt med underlag för att bedöma om en obalans mellan tilldelade ekonomiska resurser och det faktiska behovet/utfallet påverkar kommunens förebyggande arbete, och i så fall om detta kan vara en av förklaringarna till att antalet placeringar ökar. Det krävs mer underlag och analys för att kunna verifiera ett eventuellt orsak-verkan-samband mellan en snäv budgetram och ett ökat antal placeringar.

[2.2 Har nämnderna säkerställt att det finns en gemensam strategi och tydliga mål för det förebyggande arbetet kring barn och unga? Är respektive nämnds uppdrag och mål avseende det förebyggande arbetet för barn och unga tydlig?](#)

Kommunfullmäktiges övergivande mål

Kommunfullmäktige i Falköpings kommun antog en flerårsplan för år 2023–2025. Kommunens uppdrag, mål, visioner och styrning beskrivs utifrån de 4 övergripande målen. Kommunens vision är "Det Goda Livet", och de kommunövergripande målen grundar sig på Agenda 2030 samt de politiska prioriteringarna för innevarande mandatperiod.

Mål 1: Skapa förutsättningar för ett socialt hållbart Falköping

Mål 2: Skapa förutsättningar för ett attraktivare Falköping

Mål 3: Skapa förutsättningar för ett näringsliv som utvecklas

Mål 4: Kommunens organisation ska vara utvecklande och förnyande med en tillitsbaserad styrning

Politiska prioriteringar 2023–2025:

- Barn och ungas uppväxtvillkor

- Landsbygdsutveckling
- Arbetsmarknad
- Klimat
- Trygghet.

Under mål 1 beskriver kommunen att det förebyggande arbetet med barn och unga ska prioriteras 2023–2025. De socioekonomiska faktorerna och det långsiktiga perspektivet är utgångspunkterna för att erbjuda insatser i ett tidigt skede.

För att bidra till mål 1 avser kommunen att skapa delaktighet och medansvar i samhällsutvecklingen. Detta går hand i hand med skola, utbildning och etablering på arbetsmarknaden. Därför ska kommunen verka för en framgångsrik och attraktiv utbildningsverksamhet som i sin tur leder till god etablering på arbetsmarknaden.

Socialnämnden

Socialnämnden antog en ny verksamhetsplan för perioden 2023–2025 som beskriver nämndens mål, fokusområden och ansvarsfördelning inom förvaltningen. Verksamhetsplanen inleds med en nulägesanalys av omvärldshändelser som påverkar socialförvaltningen. Ämnen som specifikt berör unga människors livssituation inkluderar psykisk ohälsa bland unga, ökning av orosanmälningar och försämrade studieprestation.

Socialnämnden utgår från mål 1 och mål 4, som fastställts av kommunfullmäktige, i nämndens verksamhetsplan. Mål 1 handlar om att skapa förutsättningar för ett socialt hållbart Falköping och är kopplat till Agenda 2030. Målet bryts ned i aktiviteter som är kopplade till socialförvaltningens verksamhet. Några av dessa aktiviteter, som speciellt berör unga människor, är att kommunen ska främja fler hemmaplanslösningar, öka samverkan kring barnnärenden och implementera första hjälpen för psykisk hälsa inom verksamheterna.

Barn- och utbildningsnämnden

Likt socialnämnden antog barn- och utbildningsnämnden en ny verksamhetsplan för 2023–2025 med formulerade mål, visioner och styrning. Barn- och utbildningsnämnden framhäver digitaliseringsstrategin och dess implementering inom skolverksamheten. Nämndens mål är att i större utsträckning digitalisera arbetsprocesser för att skapa flexibla och effektiva lösningar.

Arbetsmarknadsstrategin nämns också i nämndens verksamhetsplan, där fokus ligger på att erbjuda utbildning som möjliggör för eleverna att närma sig arbetsmarknaden genom bra matchning och rätt kompetensförsörjning.

Barn- och utbildningsnämnden berör samtliga fullmäktigemål där mål 1 fokuserar på förebyggande insatser för barn och unga. I målformuleringen beskriver nämnden att en kartläggning behöver genomföras för att belysa vilka föräldrar som väljer att inte skicka sina barn till skolan och vilka orsaker som finns. Kartläggningen ska fungera som underlag för nämnden att identifiera mer effektiva insatser för att främja högre skolnärvaro.

Brister i svenska språket redan i förskoleklasserna är ett identifierat område där nämnden avser att skapa bättre förutsättningar för att utveckla språkkunskaperna.

Nämnden konstaterar i sin verksamhetsplan att det ökande antalet barnplaceringar inom Falköpings kommun är en oroväckande trend. Därför betonar nämnden vikten av att bibehålla och stärka samverkan mellan barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen. Nämnden framhåller vikten av pågående samverkansprojekt och dialogen mellan yrkeskategorierna i syfte att upptäcka och möta behoven hos föräldrar och barn för att skapa bra förutsättningar i ett tidigt skede.

Mål 2, 3 och 4 i nämndens verksamhetsplan beskriver hur organisationen och styrningen kan förbättras. För att skapa attraktiva skolor upprepas fokusområden "skapa trygghet och arbetsro" flera gånger i planen. Samverkan,

processbaserade arbetssätt och kvalitetsarbete inom skolverksamheterna är identifierade områden som nämnden belyser vikten av för att bidra till fullmäktiges mål.

Kultur- och fritidsnämnden

I kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan för 2023–2025 nämns barns och ungas psykiska ohälsa som en växande trend. I planen presenteras Rädda Barnens rapport där allt fler barn lever i fattigdom med anledning av omvärldsläget. Samhällsklyftorna i samhället ökar, vilket även återspeglas i Falköpings kommun. Nämnden uppmärksammar att fler tjejer än killar är aktiva i organiserade kulturaktiviteter. Däremot är killar i högre utsträckning aktiva inom föreningsidrotten. Samtidigt är det en växande trend att allt färre ungdomar motionerar.

Kultur- och fritidsnämnden utgår från samtliga fullmäktigemål. Vidare prioriterar nämnden följande identifierade fokusområden: barns och ungas uppväxtvillkor, landsbygdsutveckling, arbetsmarknad, klimat och trygghet. Några av aktiviteterna som nämnden har beslutat att arbeta efter är samverkan, stärkande av mötesplatser, demokratistärkande åtgärder samt hälsofrämjande insatser.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att nämnderna saknar en gemensam strategi och endast till viss del har tydliga mål för det förebyggande arbetet med barn och unga.

Det förebyggande arbetet faller huvudsakligen inom ramen för mål 1: ett socialt hållbart Falköping. En av de fem politiska prioriteringarna för 2023–2025 som lyfts fram i den kommunövergripande flerårsplanen rör barn och unga. Vi bedömer därför att kommunfullmäktige i Falköpings kommun, genom KF-mål 1 och politiska prioriteringar, har framhävt det förebyggande arbetet med barn och unga som ett viktigt område att fokusera på under perioden 2023–2025.

I det kommunövergripande styrdokumentet, godkänt av fullmäktige, om de övergripande målen och kommunens inriktning framgår det dock inte tydligt hur kommunen bör arbeta förebyggande med barn och unga. Eftersom det förebyggande arbetet är omfattande och innefattar flera områden, samt involverar flera av kommunens förvaltningar, saknas det enligt vår bedömning en gemensam nämnare. Styrdokumentet saknar beskrivning och definition av det förebyggande arbetet, samt vilka effekter som önskas uppnås. Syftet med det förebyggande arbetet saknar tydliga mål och mätbara indikatorer, vilket försvårar möjligheten att utvärdera effekterna av arbetet och bedömningen av måluppfyllelsen för KF-mål 1.

Vi noterar att de nämnder som på ett eller annat sätt berörs av det förebyggande arbetet med barn och unga (socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden) inte har brutit ner KF-mål 1 och konkretiserat det i några särskilda nämndmål med tillhörande målvärden och indikatorer. När flera nämnder har att förhålla sig till och arbeta mot KF-mål 1 blir det svårt att följa upp och utvärdera i vilken utsträckning varje nämnd har bidragit till måluppfyllelsen. Vi noterar dock att både socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden och kultur- och fritidsnämnden i sina verksamhetsplaner har lyft fram flera olika aktiviteter kopplade till KF-mål 1 och det förebyggande arbetet med barn och unga.

Trots att det finns en uttalad inriktning och politisk prioritering, och att kommunen samt berörda nämnder har tagit steg mot att utforma och arbeta med förebyggande insatser för barn och unga, saknas det enligt vår bedömning en kommunövergripande strategi för det förebyggande arbetet med barn och unga. Avsaknaden av en övergripande strategi och målsättning kan leda till att berörda nämnder, förvaltningar och enheter arbetar isolerat, drar åt olika håll och inte nyttjar potentiella synergier. Detta kan också innebära risk för dubbelarbete och ineffektiv användning av resurser.

Utan en övergripande strategi och målsättning riskerar resursallokering och prioritering av åtgärder och aktiviteter att ske utan ett helhetsperspektiv. Detta

kan i sin tur leda till att möjliga positiva effekter uteblir eller blir mindre än vad som kunnat förväntas. Avsaknad av en övergripande strategi och målsättning försvårar även samordning och samarbete, vilket kan minska effektiviteten i det förebyggande arbetet. I slutändan kan det bli svårt att utvärdera huruvida det förebyggande arbetet är framgångsrikt och att hålla alla ansvariga för resultaten.

2.3 Är ansvarsfördelningen avseende barn och unga (inkl. förbyggande arbetet) tydlig och känd bland berörda nämnder?

Respektive nämnds uppdrag, ansvar och uppgifter beskrivs i deras reglementen. Det framgår av SN:s och BUN:s reglementen att nämnderna inom sina respektive verksamheter ska följa det som anges i lag eller annan författning.

I reglementet för KFN framgår att nämnden ansvarar för att främja kultur- och fritidslivet samt skapa förutsättningar för en mångsidig, tillgänglig och inkluderande kultur- och fritidsverksamhet. Kultur- och fritidsnämnden ska också främja delaktighet och möjlighet till påverkan för dem som verksamheten riktar sig mot.

Ansvarsfördelning inom socialnämnden

Socialförvaltningen är en stor förvaltning med ansvar för flera områden såsom bland annat äldreomsorg, socialtjänst och sjukvård. Falköpings kommuns socialförvaltning är indelad i fyra verksamhetsområden, vilka illustreras i figur 9 nedan.

Avdelningen för myndighet och hälso- och sjukvård är det verksamhetsområde där det förebyggande arbetet med barn och unga tillhör. Ällagatans förebyggande team är en enhet som arbetar med barn och familjer i de yngre åldrarna och erbjuder både primära och sekundära insatser. Ällagatans förebyggande team presenteras mer utförligt under avsnitt 2.5.

Ungdomsenheten som också tillhör IFO (individ- och familjeomsorg) och där kommunens fältsekreterare ingår riktar sig mot ungdomar. Fältsekreterarna

arbetar främst med de äldre barnen/ungdomarna och har mer uppsökande arbetsuppgifter. Fältsekreterarnas arbete presenteras mer utförligt i avsnitt 2.5.

Figur 9 – Organisationsstruktur, Socialnämnden i Falköpings kommun.

I nämndernas verksamhetsplaner som presenterats ovan framgår ansvarsfördelningen för respektive verksamhetsområde. Olika samverkansformer som förvaltningarna har upparbetat, både internt och externt, framgår också i ansvarsfördelningen, dock enbart inom samverkansgruppen. Samverkansformerna presenteras i kommande avsnitt.

I intervjuer med de berörda presidierna som har tillfrågats för denna granskning råder en samstämmighet om att ansvarsfördelningen är otydlig. Presidierna menar att nämnderna naturligtvis ansvarar för respektive nämnds område, men när det gäller det förebyggande arbetet är ansvarsfördelningen otydlig.

Vid intervju med socialchefen framkom att det förebyggande arbetet kring barn och unga saknar en övergripande strategi. Socialchefen menar att en

övergripande strategi hade underlättat det nämndöverskridande arbetet samt reglerat ansvarsfördelningen.

Frågan kring ansvarsfördelningen har även undersökts bland de intervjuade tjänstepersonerna. Tjänstemännen upplever sitt uppdrag som tydligt och även att ansvarsfördelningen inom respektive enhet är tydlig. Samverkan mellan enheter och förvaltningar sker i mindre utsträckning när behovet uppstår.

Socialförvaltningen och barn- och utbildningsförvaltningen är de förvaltningar som samverkar i störst utsträckning. Kultur- och fritidsnämnden är en del av samverkansarbetet i mindre utsträckning och vid gemensamma evenemang. Vid samverkansarbetet upplevs ansvarsfördelningen som tydlig.

Bedömning och kommentarer

Vår övergripande bedömning är att ansvarsfördelningen avseende barn och unga (inkl. förebyggande arbetet) är till viss del tydlig och känd bland berörda nämnder.

Respektive nämnds uppdrag, ansvar och uppgifter beskrivs i nämndernas reglemente. Förutom hänvisningar till gällande lagstiftning ger reglementena ingen specifik information om ansvaret för det förebyggande arbetet med barn och unga. Även övriga styrdokument saknar förtydliganden av ansvarsfördelningen. Av den anledningen anser vi att det saknas en tydlig definition av ansvarsfördelningen på övergripande nivå när det gäller det förebyggande arbetet med barn och unga. En möjlig förklaring kan vara att det inte finns en övergripande strategi för det förebyggande arbetet, vilket har resulterat i bristande ansvarsfördelning.

Vi bedömer emellertid att ansvarsfördelningen på enhetsnivå i huvudsak är tydlig. För att minska sårbarheten vid eventuella personalbyten krävs dock en tydligare och dokumenterad ansvarsfördelning på total/samlad nivå.

2.4 Är strukturer och rutiner för samverkan mellan berörda nämnder och externa aktörer avseende barn och unga tydlig och känd? Vilken samverkan finns?

I Falköpings kommun sker samverkan i olika former, både internt mellan förvaltningar och externt med andra aktörer såsom regionen, myndigheter och civilsamhället. Vikten av samverkan på övergripande nivå betonas genom fullmäktiges antagna mål.

Intern samverkan

SPC (Specialpedagogiskt centrum) är barn- och utbildningsförvaltningens eget samverkansorgan för barn- och elevhälsa. Samverkansgruppen består av olika specialkompetenser som stödjer förskolornas barnhälsa och skolornas elevhälsa. SPC har regelbundna möten med pedagogerna i förskolan för att diskutera utmaningar i verksamheten och barn med utmanande beteenden. På så sätt kan pedagogerna få stöd i sitt arbete. SPC är även med och stöttar Ällagatans verksamhet samt projektet KRAFT med sin specialkompetens vid behov. Både Ällagatans verksamhet och KRAFT-projektet presenteras mer utförligt nedan.

Kultur- och fritidsförvaltningen erbjuder öppen ungdomsverksamhet i förebyggande syfte för att tidigt identifiera ungdomar med avvikande beteende. När ett sådant beteende uppmärksammas behöver personalen samverka med olika förvaltningar för att kunna stötta ungdomen. Samverkan sker även vid planering av större aktiviteter, lovaktiviteter och tillställningar för ungdomar. Genom samverkan kan kultur- och fritidsförvaltningen säkerställa att flera kompetenser finns närvarande och att de samarbetar kring den enskilda ungdomen. Nämnden samverkar i större utsträckning med andra förvaltningar vid anordning av evenemang, som exempelvis lovaktiviteterna.

I intervjuer med berörda tjänstepersoner framkommer att informella samverkansinsatser sker löpande inom och mellan verksamheterna vid behov. Det uppges att den informella samverkan är mycket effektiv och nödvändig, då

tjänstepersoner kan samtala och rådgöra utan att behöva vänta på ett planerat möte. Denna typ av samverkan har utvecklats naturligt i det dagliga arbetet.

Samtidigt informerade de berörda presidierna att samverkan mellan nämnderna inte äger rum. Presidierna påpekar att det finns ett behov av att inrätta samverkan på politikernivå för att möjliggöra diskussioner.

Extern samverkan

Falköpings kommun har ett samverkansavtal med Närhälsan i Västra Götaland genom Mödrahälsovården, Barnhälsovården och vårdcentralen i Oden. Barn- och utbildningsförvaltningen samt socialtjänsten är också involverade i samarbetet för att kunna erbjuda barn och familjer stöd genom att utnyttja flera kompetenser. Inom ramen för detta samarbete fungerar familjecentralen som en central enhet, med fokus på barn i åldern 0–5 år. Syftet med samverkan är att skapa ett nätverk för barnfamiljer och fungera som ett kunskapscenter för målgruppen.

SSPF-samverkan är ett samarbete mellan skolan, socialtjänsten, polismyndigheten och fritidsverksamheten. Syftet är att erbjuda individuella insatser till ungdomar som exempelvis uppvisar kriminellt beteende och missbruk av narkotika. SSPF-samverkan bygger på att flera specialkompetenser samarbetar kring ungdomen, men förutsätter att ungdomens föräldrar ger sitt samtycke till informationsutbyte mellan aktörerna. Det operativa arbetet består av en modell där aktörerna regelbundet träffas, kartlägger beteenden och erbjuder insatser. Uppföljning av insatserna är en central del av modellen.

Part-samverkan är en samverkan som leds av kommunens folkhälsostrateg. I samverkansgruppen ingår socialförvaltningen, barn- och ungdomsförvaltningen, BUP samt regionen för att organisera det förebyggande arbetet kring barns och ungas hälsa. Dock är part-samverkan fortfarande i uppstartsfasen. Det pågår även en vårdssamverkan genom kommunalförbundet i Skaraborg, där syftet är att arbeta mer förebyggande tillsammans över kommungränserna.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att det till stor del finns strukturer och rutiner för samverkan mellan berörda nämnder och externa aktörer för barn och unga.

Det pågår många samverkansinsatser i Falköpings kommun när det gäller det förebyggande arbetet med barn och unga. Genom att granska kommunens samverkansarbete kan vi se att samverkan sker under hela barnets/ungdomens liv. Ett samverkansarbete pågår från förskoleåldern till mellanstadiet och även för äldre ungdomar. Tjänstepersoner anpassar sitt arbete utifrån målgruppens behov, utmaningar och ålder och tillämpar metod efter målgrupp.

Vi konstaterar att det pågår ett omfattande arbete med olika typer av åtgärder och insatser, och att det finns goda exempel på samverkan både på gruppnivå och individnivå, både inom och mellan kommunala verksamheter. De samverkansavtal, rutiner och dokument vi tagit del av är generellt sett välskrivna och tydliga. Det saknas dock i viss utsträckning en tydlig och gemensam styrning och samverkan mellan nämnderna som skulle kunna möjliggöra resursfördelning och prioritering av åtgärder och aktiviteter utifrån ett helhetsperspektiv.

Även om nämnderna tagit ett stort steg mot att utforma förebyggande insatser för barn och unga behöver målen förtydligas och en starkare styrning av samverkan utformas för att arbetet ska bli tydligt styrt, meningsfullt och motiverande. Detta gäller också samverkan och samarbete kring det förebyggande arbetet med barn och unga på politisk nivå. Berörda nämnder bör utveckla samverkan för det gemensamma arbetet kring barn och unga. På så sätt kan nämnderna diskutera politiska strategiska frågor och formalisera gemensamma mål och riktlinjer.

[2.5 Har nämnderna säkerställt att det finns ändamålsenliga metoder och arbetssätt för uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga som riskerar att fara illa? Vilka åtgärder/insatser erbjuds och genomförs?](#)

Ällagatan

Föräldraskapsstöd är en förebyggande insats som kommunen har arbetat med under en tid och som för 2023 har fått nya medel för att utöka arbetet. Tidigare har föräldraskapsstöd erbjudits och finansierats i projektform, men numera ingår det i den ordinarie verksamheten på Ällagatan. På Ällagatan arbetar medarbetare med olika kompetenser för att möta bland annat barns och familjers behov och utmaningar, och föräldraskapsstödet har varit en positiv insats med många deltagare. Insatsen erbjuds till familjer med barn upp till 12 år och får enbart bestå av upp till 5 stöttande samtal som sker utan journalföring. Om klienten bedöms ha ytterligare behov av stöttande samtal måste detta ske genom en biståndsbedömd utredning.

Förutom föräldraskapsstöd erbjuder teamet på Ällagatan olika kunskapshöjande insatser i form av aktivitetsgrupper, kurser och utbildningar. Teamet arbetar endast med att sprida information om sin verksamhet, medan kommunens fältsekreterare arbetar mer i uppsökande form. I samtal med medarbetare och enhetschef på Ällagatan uppges det att mätning och utvärdering av de erbjudna insatserna inte genomförs i den utsträckning som krävs för att påvisa effekterna av insatserna. Information om socialförvaltningens förebyggande arbete till socialnämnden sker enbart kvartalsvis genom verksamhetsberättelser.

Fältsekreterare - insatser riktade mot ungdomar

Kommunens fältsekreterare, som ingår i en annan enhet inom socialförvaltningen jämfört med Ällagatan, riktar sig mot målgrupperna 12–18 år. Fältsekreterarna arbetar uppsökande och proaktivt genom att vara synliga på fritidsgårdar, skolor och andra mötesplatser där målgruppen finns. Arbetstiderna för fältsekreterarna är flexibla med arbete på helgdagar och under obekväma arbetstider för att nå ungdomar i olika nätverk. Enligt en tjänsteperson från fältsekreterarteamet har verksamheten identifierat cirka 200 ungdomar som behöver stöd, men teamet arbetar för närvarande med cirka 30. Denna inriktning beror delvis på begränsade resurser men även på svårigheter att nå ut till ungdomarna.

Ett problem som framhålls av intervjuade tjänstepersoner är att både föräldrar och unga gärna undviker kommunala insatser av rädsla för att bli anmälda eller få andra konsekvenser. Teamets stora utmaning är att förklara uppdraget, deltagarnas anonymitet och att det inte finns några krav på journalföring.

Förutom att synliggöra fältsekreterarna och deras insatser, arbetar teamet med föräldrastödsgrupper kopplade till föräldrar i målgruppen. Klienter och uppdrag till teamet kommer in via av tips från myndigheter, skola och fritidsverksamheter. Teamet erbjuder även kunskapshöjande insatser i form av kampanjer, kurser och ungdomsgalor. Detta för att diskutera viktiga ämnen, lyfta goda exempel samt skapa förutsättningar för nätverk och dialog med fritids- och idrottsföreningar.

Projekt KRAFT

KRAFT är ett samverkansprojekt mellan barn- och utbildningsförvaltningen och socialtjänsten. Barnplaceringar och hög skolfrånvaro bland vissa elever har under de senaste åren i Falköping varit en växande trend. Forskning har påvisat ett samband mellan barnplaceringar och hög skolfrånvaro, med sämre studieresultat som följd. Falköpings kommun har genom projektet KRAFT skapat ett koncept där elever som behöver stöd erbjuds att gå i en särskild undervisningsgrupp i sex månader, samtidigt som deras familjer och föräldrar erbjuds familjestöd. Insatsen riktar sig till elever i årskurs 4–9. Projektets kapacitet tillåter högst åtta elever per omgång. Projektets kapacitet tillåter max 8 platser/elever per omgång.

Målet med projektet är att förbättra relationen och kommunikationen inom familjen samt att främja högre skolnärvaro. Projektets utvärdering baseras på avstämningar, dokumentation och analyser av genomförd verksamhet. Projektet förväntas avslutas och utvärderas i december 2023.

Projekt DOTORP

DOTORP är ett samverkansprojekt mellan kommunen och det kommunala bostadsbolaget Hyresbo. Syftet med projektet är att skapa ett tryggt, attraktivt och trivsamt Falköping med fokus på området Dotorp. Dotorp är ett område som på grund av olika socioekonomiska faktorer har problem med trygghet,

samhällsdeltagande och störningar som påverkar idrottsverksamheten. Genom kunskapshöjande insatser, föräldraengagemang, stöd till idrottsverksamheter och trivsam miljö strävar projektet efter att uppnå dess önskade effekter.

Projektet DOTORP syftar till att skapa trygghet, trivsel och aktiva invånare i samhället. Genom att motivera barn och ungdomar att delta i idrott, stödja civilsamhället och skapa trivsamma fysiska miljöer strävar man efter att skapa en känsla av tillhörighet bland invånarna i området.

SPC

Specialpedagogiskt centrum (SPC) i Falköpings kommun är ett team med olika specialkompetenser som genom tvärprofessionella insatser stöttar barn och elever med svårigheter i kommunens förskolor och skolor. Teamet erbjuder rådgivning, konsultation, utbildning och handledning till andra yrkesverksamma inom kommunens förskole- och skolverksamhet. SPC är en del av barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområde.

SPC:s barnhälsoteam samverkar i stor utsträckning med BVC och kommunens förskolor. Genom regelbundna samverkansmöten diskuterar man yngre barn som uppvisar olika utmaningar och behov. Eftersom SPC har bred kompetens inom barns hälsa och utveckling kan specialpedagogerna stödja förskolans pedagoger utifrån barnens behov. Familjecentralen kan erbjuda småbarnsföräldrar kurser, utbildningar och olika former av stöd när de möter utmaningar i sitt föräldraskap. På så sätt arbetar barnhälsoteamet på SPC förebyggande för att tidigt identifiera barn som har behov och kan erbjuda insatser vid behov.

Teamet på SPC verkar för all kommunal skolverksamhet och har därför regelbundna möten med elevhälsoteamen på skolorna för konsultation och handledning. Tack vare SPC:s breda kompetensresurser kan de, tillsammans med verksamheten på Ällagatan och i projektet KRAFT, agera när behov uppstår.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att nämnderna till viss del har säkerställt ändamålsenliga arbetssätt och metoder för det förebyggande arbetet med barn och unga.

Genom att gå igenom de åtgärder och insatser som erbjuds inom kommunen, bedömer vi att det finns en mängd insatser att tillgå. Insatser i förebyggande syfte erbjuds redan i förskoleklasserna, vilket vi bedömer som positivt. Rutiner, arbetssätt och åtgärder finns framtagna för olika åldersgrupper att möta olika behov. Därmed anser vi att Falköpings kommun har en god verktygslåda med behovsanpassade åtgärder. Om insatserna är ändamålsenliga är svårt att säga då effekterna av insatserna utvärderas i väldigt liten utsträckning. Det pågående projektet som genomförs planeras att utvärderas i slutet av verksamhetsåret.

Vissa projekt är delfinansierade av olika förvaltningar, vilket ställer högre krav på samstämmighet och ekonomisk möjlighet. Detta kan äventyra projektets efterlevnad, vilket innebär att insatser som sker i projektform är sårbara om finansieringen upphör. Projekt är ofta begränsade på grund av finansiering, vilket exempelvis KRAFT har kritiserats för.

Som tidigare nämnts genomförs en relativt stor del av de förebyggande insatserna i projektform. Vår uppfattning är att det finns situationer där förebyggande arbete i projektform är mest lämpligt och effektivt, till exempel om man överväger att implementera en ny metod eller tillvägagångssätt. Det kan vara lämpligt att först testa det i form av ett projekt. På så sätt kan man utvärdera effektiviteten innan man skalar upp och integrerar det i den ordinarie verksamheten. Det kan även finnas specifika problem eller utmaningar som kräver koncentrerade insatser, till exempel ökning av ungdomsbrott i ett visst område. Det kan även finnas särskilda möjligheter som är tidsbegränsade, som tillgänglig finansiering för ett visst projekt, eller möjligheten att samarbeta med en specifik partnerorganisation. I alla dessa fall är det viktigt att planera för hur

framgångsrika projekt kan integreras i den ordinarie verksamheten efter att de har avslutats. Detta innebär att utvärdera projektets effektivitet, att sprida lärdomar och framgångar.

Att genomföra förebyggande arbete enbart i projektform har ett antal nackdelar jämfört med att integrera det i den ordinarie verksamheten. Projekt tenderar att vara tidsbegränsade, och det kan även vara svårt att upprätthålla de initiativ och program som startats. Projekt är ofta beroende av särskild finansiering, vilket kan vara osäkert och oförutsägbart. Det kan även bli svårare att planera för långsiktiga insatser och säkerställa kontinuitet i verksamheten. Projekt kan skapa kunskap och lärdomar som kan gå förlorade när projektet avslutas, om de inte integreras i den ordinarie verksamheten. Vi rekommenderar därför Falköpings kommun att sträva efter att integrera större delen av det förebyggande arbetet med barn och unga i den ordinarie verksamheten.

Enligt vår uppfattning är större delen av de förebyggande insatserna i Falköping av selektiv och/eller indikerad karaktär, även om det naturligtvis även förekommer universella förebyggande insatser. Det är framför allt barn- och utbildningsnämnden som står för de selektiva och indikerade insatserna. Även de projekt som presenteras tidigare i rapporten är flertalet av selektiv och/eller indikerad karaktär. Samtliga insatser är dock viktiga och uppfyller en viss funktion. Däremot är det viktigt att det förebyggande arbetet i Falköping har en tydlig strategi samt identifierar vilka insatser som ska prioriteras för att skapa effektivitet i arbetet.

[2.6 Sker en strukturerad och systematisk uppföljning och utvärdering av planeringen och genomförandet av det uppsökande och förebyggande arbetet samt effekterna av genomfört arbete?](#)

Socialnämnden utvecklade under 2021 en ny modell för uppföljningsarbete, vilken baseras på dialogbaserad uppföljning. Förvaltningens ekonomer och verksamhetsutvecklare träffar ledningsgrupperna för de olika verksamheterna tre gånger per år för att hålla en nära dialog kring verksamhetens utveckling.

Verksamhetsuppföljningen presenteras i en matris med aktiviteter som följs upp under året.

Under intervjuer med tjänstepersoner som operativt arbetar förebyggande för barn och unga framkommer att det inte görs någon mätning/utvärdering av uppnådda effekter. Anledningen är att effekterna är svåra att mäta eftersom det förebyggande arbetet är brett och resultatet kanske visar sig först senare i ungdomens liv. Däremot sker en systematisk uppföljning av insatserna för att säkerställa kontinuitet och identifiera om nya behov uppstår.

Personalen på Ällagatan uppger att uppföljning sker i de enskilda insatserna genom dialog med barn och föräldrar. Personalen frågar om familjesituationen, insatsens påverkan på situationen och ungdomens upplevelse. Vid intervjuer framkommer att klientens kommentarer om insatsen ofta är positiva och uppskattande. Insatser som kampanjer och kunskapshöjande evenemang är svåra att mäta effekterna av. Syftet med kunskapshöjande insatser är att skapa bredare förståelse för ett specifikt ämne.

Vid intervju med representanter från Specialpedagogiskt Centrum (SPC) framkommer det att uppföljning sker systematiskt genom samverkansmöten med den operativa personalen i skolväsendet. Vid dessa möten diskuteras bland annat individers beteenden, utmaningar och mönster. Det sker en löpande uppföljning för att undvika att problemområden faller mellan stolarna. Däremot sker ingen mätning av insatsernas effekter, men det framkommer vid intervjuer att om ett problem eller en individ inte omnämns vid samverkansmötena räknas det som att problemet är löst. Dock förs ingen statistik eller dokumentation över hur många "ärenden" som löses.

Under 2019 finansierade kommunstyrelsen projektet "uppsökande föräldraskapsstöd", vilket numera är en del av den ordinarie verksamheten som drivs av teamet på Ällagatan. När insatsen bedrevs i projektform gjordes en slutrapportering 2022 som beskrev projektets utförande och innehåll utifrån projektmålen. Slutrapporten framhävde att projektet lyckats skapa samverkan

mellan kommunen och etniska föreningar och att föräldrar med utomeuropeisk etnisk bakgrund fått bra stöd i sitt föräldraskap. Slutligen bedömdes projektet ha uppfyllt sina mål och skapat kontinuitet eftersom det nu är en del av den ordinarie verksamheten.

Familjecentralen grundades 2002 och har kontinuerligt utvärderat och sammanställt verksamheten i en rapport. Den senaste utvärderingen gjordes 2019. Rapporten beskrev verksamhetens syfte, utveckling och måluppfyllelse. Familjecentralen är en mötesplats där många olika kompetenser samlas för att möta barnfamiljers behov, eller helt enkelt vara en naturlig mötespunkt. Sammanfattningsvis bedöms Familjecentralen uppfylla sina mål och nå en bred målgrupp. Dock noterades att Familjecentralen på senare tid fått nya behov av integrationskaraktär och behöver utveckla verksamheten för att möta behoven.

KRAFT och DOTORP är pågående projekt som planeras slutredovisas december 2023. Delredovisningar har presenterats för berörda nämnder och visar att projekten ligger i fas med både budget och tidsplanering.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att uppföljning och utvärdering av planeringen och genomförandet av det uppsökande och förebyggande arbetet samt effekterna av genomfört arbete till viss del sker på ett strukturerat och systematiskt sätt.

Insatser som genomförs i projektform utvärderas mer utförligt och dokumenteras väl. Baserat på de utvärderingar och projektbeskrivningar vi granskat benämns utvärdering som en viktig del av arbetet, till skillnad från ordinarie verksamhet. Utvärdering av den genomförda verksamheten i det operativa arbetet utanför projekt sker i mindre utsträckning och på ett informellt sätt. Utvärderingen sker inom verksamhetsteamet och är ofta inte dokumenterad. Mätning av uppnådda verksamhetsmål genomförs inte eftersom målen formuleras på ett sätt som inte kan mätas.

Vi anser att det är mycket viktigt att följa upp resultaten av insatserna, både på individ- och gruppnivå, för att kunna bedöma om de har haft önskad effekt. Vidare anser vi att arbetet med uppföljning behöver utvecklas för att kunna erbjuda relevant underlag för analys och styrning. Det kan innebära att göra bedömningar av pågående verksamhet, specifika åtgärder eller insatser samt deras resultat och kostnadseffektivitet. Detta skulle också förbättra möjligheterna att sprida goda erfarenheter och lösningar.

Vi är fullt medvetna om att det kan vara svårt att mäta och utvärdera effekterna av förebyggande insatser, både på individ- och gruppnivå samt på samhällsnivå. Effekter kan variera beroende på en mängd faktorer, inklusive kvaliteten på det förebyggande arbetet, de specifika behoven och förhållandena hos den aktuella befolkningen samt andra samhälls- och miljöfaktorer. Dessutom kan det förebyggande arbetet ofta inte ge omedelbart mätbara effekter utan dess effekter kan visa sig på längre sikt och i olika former, till exempel bättre studieresultat, minskad brottslighet och mindre skadegörelse. Bara för att det är svårt att mäta något betyder det inte att det inte ska mätas.

Varje gång en verksamhet identifierar och beslutar om att genomföra en specifik insats eller åtgärd, utgår de från att det finns ett problem som behöver åtgärdas och genomförda insatser förväntas leda till en förändring. Utmaningen ligger i att hitta relevanta mått/indikatorer och en lämplig uppföljningsmetod.

För att bedöma kommunens förebyggande arbete för barn och unga kan ett antal nyckeltal och indikatorer vara användbara. Dessa bör återspegla vad verksamheterna gör (processmått/indikatorer) och de resultat som uppstår. Regelbunden analys av process- och resultatmått/indikatorer kan hjälpa verksamheten att bedöma effektiviteten i sitt förebyggande arbete, identifiera förbättringsområden samt förmedla den mest lämpliga metoden för hur resursfördelningen kan förbättras.

2.7 Sker tillfredställande återrapportering till berörda nämnder gällande uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga? Tillser nämnderna att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av det förebyggande arbetet?

Granskningen av socialnämndens sammanträdesprotokoll under 2022–2023 visar att ett antal återrapporteringar kopplade till det förebyggande arbetet har gjorts till nämnden. Återkopplingarna har handlat om samverkan från fältsekreterarna, utökning av personal samt tillsättning av en SSPF-kordinator. Av protokollen framgår det att projektet KRAFT erhöll ytterligare medel under 2022 för att säkra projektets kontinuitet under 2023. Löpande återkoppling sker även i delårsredovisningarna kvartalsvis. Nämnden har i övrigt lagt information kring återkoppling till handlingarna. Inga särskilda inriktnings- eller styrande beslut har tagits. Socialnämndens presidium uppgav i intervjun att de upplever återkopplingen kring barn och unga som tillfredsställande och tillräcklig.

I barn- och utbildningsnämndens sammanträdesprotokoll finns återkoppling kring föräldraskapssamverkan mellan skola och föräldrar. Liksom socialnämnden har barn- och utbildningsnämnden beslutat att tilldela medel till KRAFT-projektet under 2023. Det har också rapporterats om hur projektmedlen för 2022 har använts samt hur den fortsatta finansieringen under 2023 är tänkt att användas. Löpande återkoppling sker även i delårsredovisningarna kvartalsvis. Nämnden har i övrigt lagt information kring återkoppling till handlingarna. Inga särskilda inriktnings- eller styrande beslut har tagits. Barn- och utbildningsnämndens presidium uppgav i intervjun att de är nöjda med återkopplingen kring barn och unga. Av kultur- och fritidsnämndens sammanträdesprotokoll avseende perioden 2022–2023 går det inte att utläsa huruvida nämnden har fått återkoppling om det förebyggande arbetet med barn och unga.

Bedömning och kommentarer

Vår samlade bedömning är att det till viss del sker tillfredsställande återrapportering till berörda nämnder gällande uppsökande och förebyggande

arbete för barn och unga. Vidare bedömer vi att nämnderna till viss del tillser att aktiva åtgärder vidtas vid behov av utveckling av det förebyggande arbetet.

Nämnderna har enligt kommunallagen och reglementet det yttersta ansvaret för styrning och ledning av nämndens verksamheter inklusive barn- och ungdomsverksamhet. Detta innebär bland annat att:

- fastställa tydliga mål, strategier och riktlinjer samt följa upp och utvärdera verksamhetens framsteg och effektivitet (tillsyn och styrning).
- ha ansvar för att kommunicera mål, strategier, aktiviteter och resultat med andra aktörer inom barn- och ungdomsverksamheten.
- säkerställa att verksamheterna, tilldelas tillräckliga resurser som behövs för att bedriva verksamheten i enlighet med lagstiftningen och interna styrdokument.
- säkerställa att det finns en ändamålsenlig och effektiv samordning med andra nämnder eller andra aktörer som är involverade i barn- och ungdomsverksamhet (samordning och samarbete).

För att nämnden ska kunna leda och styra en verksamhet på ett ändamålsenligt sätt behöver de tillgång till relevanta underlag/information från verksamheten. Genom tillgång till relevanta underlag kan politiker fatta informerade och effektiva beslut som stöder verksamhetens uppdrag och mål. För att säkerställa att underlaget är relevant och användbart bör nämnden vara delaktig i att definiera vilken information de behöver och hur ofta de ska erhålla den.

Utifrån granskning av de berörda nämndernas sammanträdesprotokoll i Falköpings kommun bedömer vi att det finns utvecklingspotential när det gäller återkoppling kring det förebyggande arbetet. Av det underlag vi tagit del av går inte utläsa att nämnderna agerat utifrån återkopplingen eller fattat styrande beslut. En möjlig förklaring kan vara att nämnderna inte dokumenterar tillräckligt och utförligt eventuella återkopplingar kring det förebyggande arbetet i sina protokoll.

Bilagor

Bilaga 1: Deloitte's bedömningskriterier

BEDÖMNING	KRITERIER	ÅTGÄRD
<p>Är ...</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll. 	<p>Mer <u>än 90 %</u> i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda.</p>	<p>Åtgärder önskvärda.</p>
<p>I huvudsak</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mellan <u>70-90 %</u> i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få <u>lindriga avvikelser/brister</u>.</p>	<p>Åtgärder BÖR vidtas.</p>
<p>Till stor del</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mellan <u>40-69 %</u> i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få <u>kännbara avvikelser/brister</u>.</p>	<p>Åtgärder SKA vidtas.</p>
<p>Till viss del</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mellan <u>20-39 %</u> i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få <u>allvarliga avvikelser/brister</u>.</p>	<p>Åtgärder SKA vidtas.</p>
<p>Ej</p> <ul style="list-style-type: none"> → ... ändamålsenlig → ... tillfredställande ur ekonomisk synpunkt → ... tillfredställande intern kontroll 	<p>Mindre <u>än 20 %</u> i granskningen använda revisionskriterier uppfyllda eller vid några få <u>mycket allvarliga avvikelser/brister</u>.</p>	<p>Åtgärder MÅSTE vidtas.</p>

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee (“DTTL”), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms.

Deloitte provides audit, consulting, financial advisory, risk management, tax and related services to public and private clients spanning multiple industries. Deloitte serves four out of five Fortune Global 500® companies through a globally connected network of member firms in more than 150 countries bringing world-class capabilities, insights, and high-quality service to address clients’ most complex business challenges. To learn more about how Deloitte’s approximately 225,000 professionals make an impact that matters, please connect with us on [LinkedIn](#) or [Twitter](#).

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.